

ELDORADO – ELEKTRONIKUS DOKUMENTUMOT MINDENKINEK!

– A KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK MEGÚJULÓ RENDSZERE –

A 2014-es év több tekintetben is kiemelt projektje az ELDORADO név alatt ismertté vált, most elinduló új, pontosabban megújuló könyvtári szolgáltatások átfogó moduljait kialakítani hivatott komplex digitális szolgáltatási rendszer az előkészítés záró-szakaszába érkezett.

Amikor a nemzeti könyvtár a 2012-es év késő tavaszán benyújtotta pályázatát egy országos hatáskörű elektronikus dokumentumküldő rendszer meg-

lalja, nem beszélve a szükséges jogi környezet megteremtéséről, utóbbi feltételezi a jogalkotóval való szoros kooperációt is.

Az ELDORADO uniós támogatásból, a TÁMOP-3.2.4.B-11/1-2012-0002¹ azonosítószámú pályázat keretében megvalósuló komplex digitális szolgáltatási rendszer, amelynek célja, hogy elektronikus formában hozzáférést biztosítson a könyvtárak állományaiban lévő dokumentumokhoz, függetlenül azok szerzői jogi és digitalizáltsági státuszától. A betűszó feloldása:

valósítására, egy olyan, egyedülállóan összetett szolgáltatás kialakítása mellett kötelezte el magát, amely nemzetközi viszonylatban is úttörőnek mondható, egyszersmind a hazai könyvtárügy egésze megújításának a lehetőségével kecsegtetett. Abból a szempontból sem mindennapi e kezdeményezés, hogy messze túlterjeszkedik a pályázatok megvalósításának szokványos terjedelmén, amennyiben a hagyományosnak mondható elemeken (megvalósítási tanulmány készítése, eszközbeszerzés, rendszertervezés és -fejlesztés, stb.) túl a könyvpiari értéklánc érdekeltjeivel való együttműködést, a kulturális ágazatot átfogó összefogás ösztönzését is magában fog-

*EL*elektronikus *D*okumentumküldés *O*rszágos *R*endszere, *A*datbázisa és *D*Ookumentumtára.

Az ELDORADO (korábbi, „leánykori” nevén: Országos Elektronikus Dokumentumküldő Rendszer) célkitűzéseit a 30/2014. (IV. 10.) EMMI rendelet² az Országos Széchényi Könyvtár feladatai között határozza meg, a következőképpen:

„8. § (2) A kiemelt feladatok ellátása érdekében a

¹ TÁMOP-3.2.4.B-11/1 – „Tudásdepó-Expressz” – Országos könyvtári szolgáltatások bővítése, fejlesztése az oktatás és képzés támogatásának érdekében – a pályázat megvalósítója az Országos Széchényi Könyvtár.

² Vö. 30/2014. (IV. 10.) EMMI rendelet az országos múzeum, az országos szakmúzeum, a nemzeti könyvtár, az országos szakkönyvtár és az állami egyetem könyvtárának kiemelt feladatairól.

nemzeti könyvtár a Kultv. 61. § (4) bekezdése szerinti alapfeladatai keretében [...]

b) az Országos Dokumentumellátási Rendszerhez kapcsolódva működteti az országos elektronikus dokumentumküldő rendszert, amelynek keretében ba) szolgáltatja a szerzői jog által védett művek elektronikus változatát,

bb) figyelembe veszi a könyvtárak által megküldött elektronikus dokumentumok szolgáltatására vonatkozó korlátozásokat, valamint

bc) a könyvtárak helyett – megállapodás alapján – végzi az elektronikus dokumentumküldés lebonyolítását [...]

Az úttörő vállalás a szerzői jog által védett művek elektronikus változatának szolgáltatását is magában foglalta (Lásd a rendelet ba. pontját). Szolgáltatási spektruma ugyanakkor igen széles: az elektronikus másolatküldéstől az online olvasáson át az elektronikus kölcsönzésig terjed. A szerzői jog által védett dokumentumokat a jogtulajdonosok engedélye alapján, DRM-védelemmel ellátva szolgáltatjuk majd. A régebben megjelent, kereskedelmi forgalomból kikerült kiadványok legális szolgáltatását egy korszerű, automatizált jogtisztázási eljárás támogatja, míg a jelenleg is forgalmazott művekhez való hozzáférést a jogtulajdonosok (vagy azok képviselői) egy licenkezelő eszköz segítségével engedélyezhetik. Az ELDORADO mindamelllett elsősorban abban különbözik a jelenlegi országos könyvtári rendszerektől, hogy közvetlenül a felhasználót célozza meg: nem szükséges könyvtári olvasónak lenni, hogy szolgáltatásait igénybe vegyük. A rendszernek tehát felhasználója lehet bárki, aki internetes hozzáféréssel

rendelkezik, beleértve az egyes szolgáltatások határon túli megrendelőit, használóit.

Az ELDORADO – jóllehet kereshető adatbázisa a monografikus kiadványok tekintetében a Magyar Országos Közös Katalógusra épít – saját, hozzáadott funkciói révén túlmutat a közös katalóguson, így például digitális tartalomszolgáltatást tesz lehetővé, amelyet infrastruktúrával, teljes munkafolyamatkövető-rendszerrel támogat; a mindeddig megoldatlan jogtisztázó munkafolyamatra járható módszert kínál, ezáltal lehetővé teszi a jogvédett digitális tartalmak legális szolgáltatását. Mindezek révén tehermentesíti a könyvtárakat, az „egyablakos” szolgáltatás révén pedig jelentős erőforrásokat (humán erőforrást, energiáfordítást, időt és pénzt) takaríthat meg.

A digitális kor beköszönte a széles tömegek számára tette lehetővé az információkhoz való kényelmes – a korábbiakhoz képest gyorsabb és egyszerűbb – hozzáférést. A közgyűjteményekben zajló digitalizációs tevékenység célja, hogy a kulturális örökség objektumait a lehető legtöbb felhasználó számára tegye elérhetővé, ezáltal támogatva a társadalom kreativitását, valamint jelentős mértékben járuljon hozzá egy olyan, kulturális értelemben vett identitás felépítéséhez, amely a közös műveltséget, a szellemi értékeken való osztozást tekinti alapjának. Az ELDORADO a nemzetközi törekvésekkel összhangban, az információk kreatív felhasználásának támogatásával³ kíván hozzájárulni e nemes cél megvalósulásához, a kultúra és tudomány fejlődéséhez.

Dancs Szabolcs

dancs.szabolcs@oszk.hu

³ Vö. *ELDORADO – egy intelligens rendszer a kreativitás szolgálatában*. Elhangzott: Magyar Könyvtárosok Egyesülete 46. Vándorgyűlése, Sopron, 2014. július 18.